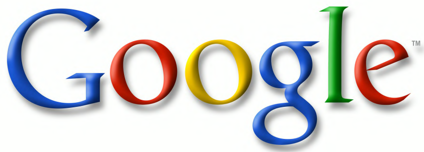






BIBLIOTECA POPULAR
DE «L'AVENÇ»

ROBERT ROBERT

Barcelonines



Llibreria «L'Avenç»: Ronda de l'Universitat, 20
BARCELONA

Num. 73 Ptas. 0'75

VOLUMS PUBLICATS

BARCELONINES

S'ha fet d'aquesta obra un tiratge especial de
50 exemplars en paper satinat

ROBERTO ROBERT

BARCELONINES



BARCELONA
BIBLIOTECA POPULAR DE «L'AVENÇ»
1907

Tipografia «L'Avenç», Ronda de l'Universitat, 20



EN ROBERT ROBERT

Va néixer a Barcelona l dia 12 de Setembre de 1830, segons afirma l seu amic íntim l'escriptor Moreno Godino (altres diuen en 1827), quedant sense pare a sis anys.

Després d'haver anat a estudi fins a l'edat de dotze, van fer-li apendre l'ofici de clavador de joies, pel qual no sentia vocació.

Observant la seva mare que era molt aficionat a llegir, va creure, equivocadament, que dedicant-lo al comerç podria lluir les seves aptituts; però tampoc sentia vocació pels números. Mentrestant, entre suma i suma, feia versos, que publicava en diferents periodics de Barcelona, obtenint un falaguer aculliment les seves imperfectes produccions.

Encoratjat per aquests primers èxits, decidí anar-sen a viure a Madrid, aleshores l'unic centre literari important d'Espanya, efectuant-t'ho en l'any 1851. Allà dalt sofrí un dolorós aprenentatge en la carrera de periodista, perquè, si bé era ric d'ilusions i d'entusiasmes, no tenia cap diner.

Al poc temps d'esser-hi entrà de redactor a La



Europa, *diari democratic, que als quinze dies de publicar-se fou suprimit per* R. O.

Dintre l mateix any publicà l Diario Madrileño, *que durà poc temps, entrant a formar part successivament de* La Voz del Pueblo, El Taller, La Granja *i* El Observador público.

Va pendre part molt activa en la revolució de 1854, no acceptant cap dels carrecs que li oferien els seus amics i correligionaris.

Al tornar a aparèixer La Europa *va escriure-hi durant els pocs mesos que va tenir de vida.*

En 1855 publicà l periodic satiric El Tío Crispín, *el qual primer i unic número fou denunciat, essent condemnat a dos anys de presó, desde la qual va escriure en* La Democracia, La Voz del Pueblo *i* El Padre Cobos liberal.

A finals de 1856, al sortir del Saladero, entrà de redactor a La Discusión, *fent-se celebre per les seves croniques parlamentaries.*

En 1864, a conseqüencia del cambi de proprietari i de les divisions del partit democratic, se separà de La Discusión *i se n'entornà a Barcelona, bastant malmès de salut, i aquí s dedicà a treballs literaris i a refer-se.*

Durant tota aquella epoca havia colaborat també en el Museo Universal, La América *i* La Riqueza Española.

En 1866 fou nomenat Secretari dels Jocs Florals.

En 1867 va veure-s perseguit pel Comte de Cheste com a conspirador, havent de fugir una matinada pel terrat de casa seva.

Després de la Revolució de Setembre va ser nomenat regidor de l'Ajuntament revolucionari, i més tard fou elegit diputat a Corts pel districte de Manresa.

Va ser també redactor i després director del periodic satiric Gil Blas.

De 1864 a 1866 fou redactor del periodic català Lo tros de paper, *del qual hem extret els articles que formen el present volum.*

Són obres seves El último enamorado, Los cachivaches de antaño, Los tiempos de Mari-Castaña, La espumadera de los siglos *i* El mundo riendo. *També havia fet algunes traduccions del francès.*

Era orador de paraula facil i correcta, d'admirable claredat d'idees i de notable energia i causticitat en l'expressió.

Morí a Madrid el 18 d'Abril de 1873, a l'edat de 43 anys, de tisis pulmonar, quan se disposava a pendre possessió del carrec d'embaixador d'Espanya a Suissa que li havia conferit el govern de la Republica.

Es de doldre que no hagués escrit més en català, perquè fins ara cap escriptor en nostra llengua pot igualar-se an ell com a satiric.





EL PASSEIG DE GRACIA

I

La Barcelona alegra, ociosa; la Barcelona bellugadiça, no la busquin sinó al Passeig de Gracia, i ara més que mai d'ençà de l'*ensanche,* malviatge la paraula!

El Passeig de Gracia es més passeig que la Rambla, perquè es molt més ample, perquè té vistes més llunyanes i amenes, perquè ls edificis que ara comencen a vorejar-lo no recorden, com els de la Rambla, el castic del treball i la cobdicia de l'industria, sinó l'agradable descans, el benestar, la riquesa, el luxe.

Per allí s'esplaia l cor veient les temptatives artistiques de les fatxades, sisquera no sempre l bon gust hagi inspirat a l'arquitecte; els ulls no s troben mai traidorament ofesos per

un carreró asquerós com el del darrera l Correu[1] ni l'arc de Trentaclaus[2].

No s'esvaeix el plaer de la contemplació amb les reflexions que inspiren vint perruquers que amb llurs grans retols, llurs fanals illuminats, llurs aparadors, llurs cartells i llurs cues penjades fan meditar en els afanys del lloguer, la contribució, els aliments i el vestit; i qui diu perruquers diu sastres, guanters, cafeters i tota aquella gent que viuen de lo que guanyen treballant per força.

El Passeig de Gracia ns ofereix a la vista l mig cercol de montanyes guardant un pla deliciós, ara cobert de blat verd i roselles, ara daurat pel brillant rostoll. En tot el seu ambit no s'hi veu ningú que sembli estar-hi per força, sinó, al contrari, per acte propri de voler, encaminat a proporcionar un goig[3].

Gent que van, gent que vénen, gent que van

1) Carrer del Ginjol, aon donava l Correu quan estava instalat en una casa de la Plaça del Teatre (antic Pla de les Comedies).

2) Carrer de l'Arc del Teatre.

3) En la data en que va escriure-s aquest article, Gracia, tot i tenint la mateixa extensió d'ara, no era, de bon troç, tant poblat, i les seves cases eren baixes i no tapaven la vista. Per la circumstancia de viure-hi molts militars i empleiats de govern retirats i menestrals amb petita rendeta (gent improductiva), en deien el *sostre-mort de Barcelona*. —Notes de «L'Avenç».

i vénen, ningú porta en son aspecte les senyals d'agitació forçosa que regna en la ciutat. El corredor va tant a poc a poc com l'hisendat; l'estudiant no s recorda dels llibres, el malalt se sent aliviat per l'aire sanitós i el panorama que l rodeja.

Que diguin lo que vulguin, no hi ha com el Passeig de Gracia!

A l'hivern se va a la tarda al Passeig de Gracia.

A l'istiu dematí i vespre s va al Passeig de Gracia.

Pera anar als nombrosos poblets del voltant s'aprofita, sempre que s pot, la proporció de passar pel Passeig de Gracia.

A tot foraster se li pregunta: — Ja ha vist el Passeig de Gracia?

II

L'animació del Passeig de Gracia, a l'istiu, comença amb el dia.

Abans que ls omnibus[1] vagin i vinguin ja hi transiten gran nombre de jornalers, que

1) Sortien de la Plaça del Teatre i paraven al començar el carrer Gran (Major).

amb pas lleuger, agils de cames i sans de color, s'encaminen a Barcelona, amb el gec al coll (si n porten) i l'esmorzar embolicat en un mocador de quadros blaus.

Al mateix temps baixen amb ells gent que vénen a vendre pollastres, forcs d'alls i cebes, pebrots i tomatecs, esberginies, ous i fruites.

Al sortir él sol varía, però no minva, el genre de transitants, que allavors, per lo general, no van de Gracia a Barcelona, sinó de Barcelona a Gracia. Són gent que tenen la familia a la vila, a Sant Gervasi, al Putxet i a Vallcarca[1]; que, havent-sen anat a fòra pera passar l'istiu més tranquils, no paren mai d'entrar i sortir, i al cap de tres mesos han viatjat més que si haguessin anat i vingut d'America.

Aquest moviment dura fins a la força de la calor: aleshores baixa un poc, però no cessa, perquè són moltes les persones que per motius que deuen ser molt poderosos sen van amb el pic del sol a dinar a algun lloc on, pera arribar-hi, per força s'ha d'atravessar el Passeig de Gracia; de manera que tot se tornen omnibus, *centrals,* cotxes, crits de calessers, xurriacades, pols i gatzara dels joves ferms, que sen pugen a dalt, sota la vela, aon se torren

1) Aleshores llocs d'estiueig dels menestrals de Barcelona.

amb el pretext de que allí hi corre més l'aire.

Els diumenges es més animat el quadro.

Molt dematí acut un extraordinari nombre de persones als concerts den Clavé; altres van a pendre xacolata als demés jardins; altres, a fer algun xeflis en alguna font; perquè ja es sabut que certa gent, pera beure molt vi, necessiten estar ben aprop d'un doll d'aigua.

Hi ha families de menestrals que, guanyant pocs diners, no podent fruir de cap diversió, se resignen amb la seva sort si cada diumenge poden anar a pendre xacolata al Passeig de Gracia.

Així s'explica, en part, com en una nació s'eternisen les tiranies.

¿Com no ha d'esser esclau un poble on la majoria s creu quasi feliç si ls diumenges pot beure vi o pendre xacolata?

Ja n'hi poden fer a l'alçada d'un campanar, an aquesta majoria: mentres no li prohibeixin mastegar ciurons torrats en xicra o traguejar infusió de campetxo cada vuit dies, sempre dirà:

—Ara es un gust: les coses sembla que van bé.

III

A les tardes dels dijous d'hivern, durant

dues o tres hores, la Barcelona jova, la Barcelona elegant i culta, se traslada en pes al Passeig de Gracia.

No es reconeguda persona decent (per molt que ho siga) la que no té per costum freqüentar aquell lloc en l'epoca i hores indicades.

Així, es frase molt significativa «Avui fulana no ha anat al Passeig de Gracia».

Així, quan se diu un dijous: «Aquesta tarda ns veurem», ja s'entén que s vol dir «en el Passeig de Gracia».

Els demés dies, a iguals hores, la reunió es nombrosa per dos motius, especialment un molt singular.

Va començar algú a anar-hi a passejar per ser lloc agradable, no trobant-hi ningú; i això era tant cert, que s va ocórrer al mateix temps a moltissims, els quals van trobar-se amb una concurrencia forta; però com cadaú d'ells ha procurat apartar-se tot lo possible dels altres, i com ningú d'ells va a lluir ni a avergonyir als demés amb el seu exterior, quasi bé no s'adonen de que siga tanta l'afluencia de passejants, i cadaú diu en el seu interior:

—M'agrada venir aquí perquè no hi ha gent.

Entre aquests passejants de tarda n'hi ha força que s'ocupen molt seriosament en en-

terar-se ben bé de com avancen les obres.

No n'hi ha cap que tingui casa; però tots estan enterats de la qualitat del morter que s'hi emplea, del gruix de les parets i els jornalers que hi treballen; són els que fan córrer per Barcelona aquest eixam de noticies que, bones o dolentes, per tot circulen sobre ls aventatges i desventatges de l'*ensanche* (hem de dir *ensanche!)*.

IV

Als vespres d'istiu...

Musica al Prado, musica al Criadero, musica al Tivoli, musica als Campos, musica a Euterpe[1]; coet d'aquí, roda de foc per allí, gots de colors a les fatxades: allò es vida, allò es gentada.

Tots els teatres plens, tots els omnibus

1) **El Prado estava situat en lo que avui es cafè i teatre de Novetats; el Criadero, en lo que després fou teatre Espanyol (al cap-d'avall del passatge que hi ha entre les cases nums. 24 i 26 del Passeig de Gracia); el Tivoli primitiu, a la banda esquerra del Passeig, entre els carrers d'Aragó i Mallorca; els Campos, aont hi havia l teatre Líric (en el carrer de Mallorca, troç comprès entre l passeig de Gracia i el carrer de Clarís, d'esquena al carrer de Provença); Euterpe (abans «La Ninfa»), molt aprop d'ont hi ha l monument an en Clavé.**

plens, el passeig ple, els bancs plens, el ferro-carril ple de gom a gom sense parar mai...[1]

A un cantó exibeixen l'ignocent malicia den *Pere Pau;* al costat repeteixen les rialleres pitarrades; al davant fan el gasto *Don Simon,* o altres semblants; més amunt, *L'Elixir o Le Prigioni;* i tot això dura fins a les onze o dos quarts de dotze, hora que solen trobar-se reunits en el Passeig la major part de comics, espectadors i passejants, tips de musica a no poder més; i encara, abans de sortir del Passeig, troben una colla de ceguets que ha passat el vespre allí tocant sempre, amb un plat de llauna a terra pera recullir les caritats.

V

Deixo aquesta materia, reconeixent que no soc digne de tractar assumptes tant elevats.

Vostès no saben la molta gent que va al *tiro* de coloms del Tivoli, celebre en el seu temps per l'entremaliada redacció dels seus cartells.

I si no han vist la marcialitat, el suar, lo llambregant de faldilles, l'encarquerament d'enagus de les minyones, que, amb el vano

1) Se refereix al ferro-carril de Sarrià; que s veia desde l Passeig. — Nota de « L'Avenç ».

verd i el mocador de mocar plegadet a la mà, devoren a violentes gambades l'espai comprès entre la Barcelona antiga i el castell den Gibert; si no han vist això, dic, falta veure una de les coses més especials i caracteristiques del Passeig de Gracia.

No m'atreveixo a descriure-ho: me poso baix la protecció del poeta aragonès que deia:

Eso no se pinta, no:
eso, Asazuldo, se siente...

lo qual vol dir en català que aquelles criades es precís veure-les, i no pot, qui coneix bé Barcelona, el barceloní més entès, si no ha contemplat les mans, els peus, les passes, les cares, les cintures i sobre tot la fervorosa vocació amb que aquella part del sexe femení, flairant el mascle, tement el vespre i remoguda fins a l'ànima per les espinguetades del cornetí de pistó, vola com el vent, s'enfonsa a la pols, ensopega amb els palets, topa amb transitans, i, amb calor al clatell, augmentat per l'impacient anhelar i la violencia de la carrera, entra esbofegant en el saló i amb la certesa de que va a descansar... ballant dintre d'un forn.

. . . .

El Passeig de Gracia! Si n'es de deliciós!

Ja es modisme general el dir: «Si treia una rifa m faria una casa al Passeig de Gracia».





EL DIUMENGE, A FÒRA!

Me sabrien dir què hi fa la gent a fòra?

I

Jo no he nascut insensible als atractius de la natura; al contrari, m'agrada la bravesa del torrent i l'impetuositat de les seves aigues brugidoses; me complauen els diversos matisos de color verd que a la vista presenten les airoses espigues del blat tendre, els pampols de la vinya entre oliveres i els quadros d'hortalisses; i encara m sento l cor penetrat de melancolia si a la silenciosa vesprada, allà en la vall tranquila i solitaria, s'ou al lluny el rustic floviol repetint una d'aquelles follies senzilles i gemegoses, com la que diu:

«Adeussiau, mon pare;
adéu, mare i germans...»

que sempre escolto amb esgarrifances mentres dura la llarga modulació de l'ultima nota.

II

Però vostè, home panxut, que fa quaranta anys que acana metodicament betes i calicó [1], o bé pesa arroç i fideus; vostè, que té una dòna tant janota, grassona i de bon veure, magatzem i pis gran amb aigua viva a Barcelona, com es que va a fòra ls diumenges? ¿Què hi fa vostè al Putxet, en una casa com un cop de puny, amb estadants a sobre, a sota, al davant i als costats, lluny del carnicer, de la fleca, de l'estanc i de l'iglesia; que no pot donar un pas fòra de casa sense ficar-se a la pols fins als genolls; que de dia no pot passejar-se perquè l sol estabella, i de nit tampoc permor de la fosca i la serena?

Vostè sen va a fòra amb la fresca i ha de carregar amb les claus de casa, amb la xacolata, amb ciurons i amb peix (no m'ho negui), i fins amb llard (ho sé de cert).

Vostè ajuda a buscar estelletes pera fer foc; pren xacolata en una cadira coixa, menja figues... i ja pica l sol.

1) Del francès *calicot*. Teixit de cotó.

Vostè ajusta ls porticons i obre de bat a bat les portes del corredor: jo ho he vist.

Vostè va a missa torrant-se i en torna rostint-se. Treu el mocador d'herbes, sel passa per cara i coll, tira sobre l llit la levita, i diu allò de «Es un gust estar a la fresca!», però ho diu bufant.

— Noia: que no està l dinar?

Vostè dina pitjor que a Barcelona, per aquella barbara costum de que «a fòra com a fòra», «aquí de qualsevol manera», i abans d'acabar de dinar ja no pot més de sòn, de mosques, de brugit de criatures d'altri; i vostè, home panxut, entremig de la florida i provida vegetació, simbol universal, immens i solemnissim del misteri de la vida, vostè s tira a jeure com un farcell i ronca i put a suor, i ni sisquera s'adona de que li ha caigut un sabatot!

S'aixeca amb la cara embotornada, se grata tot l'enorme cos, i dóna quatre passes a les palpentes. La seva muller està, com tots els diumenges, a la galeria, llegint un ventall que sab de memoria i notant a les veínes.

Ja ha passat el dia; perquè entre asseure-s i allò de «Ens en haurem d'anar», «Diumenge hem de dur tal cosa», «Ei, tanca bé!», «No t descuides pas res?», s'acaba la tarda, i abans d'arribar a mig camí comença a dir: «Ja voldria ser a casa».

Suposem que ja hi es. Ara torno a preguntar: — Quin gust hi troba anant a fòra?

— Jo li diré: el meu pare...

— No ho agafi tant amunt. Vostè com es que hi va?

— Home, jo veig que tothom fa l mateix.

— Prou! M'ho havia figurat. Obeeix maquinalment a la pressió de la costum, que no comprèn, i pera disculpar sa ridiculesa gosaría dir que rendia homenatge a la memoria del seu pare. Home panxut, tu ets elector, alcalde de barri, obrer de la parroquia, clavari de germandats; però...

— Què vol dir?

— M'alegro que m'interrompi, perquè anava a dir: «però, ase».

III

— Déu los guard. Que no hi es el senyor Andreu?

— Tots són a la torra.

— Bé, tornaré un altre dia. Expressions.

Truco un altre dia: ningú m respon.

Torno a trucar, i una veína surt a dir-me:

— Si busca ls senyors d'aquí davant, són a la torra.

— Mil gracies.

Ja que tinc temps, arribaré a veure en Feliu i la seva dòna.

No tinc avui bon acert.

— Són a la torra.

Trobo un conegut, i, tot saludant-me, em diu:

— Adéu. Men vaig a la torra.

«Com?—dic jo.—Aquest també té torra?»

I tot passant sento que una senyoreta diu a un jovenet:

— Demà serem a la torra.

Es a dir que tothom va a fòra i tothom té torra!

Men vaig a fòra. Central cap a Gracia? Pujo.

Quina sort! Al baixar trobo en Feliu. Me porta a la torra.

Hi té la meitat dels mobles que ja escassejaven per la casa de Barcelona. La torra es un primer pis que reb tota la pols dels carruatges, i per això diu que es alegre; no s cab en el menjador, i per això diu que es *mono;* no dóna al camp, i per això diu que està molt ben situat; i, tot explicant-me l'excelencia de la *torra,* m'acaba d'apesarar dient-me:

— Aquesta es millor que la de l'Andreu!

I no són pocs els que van a patir a fòra perquè ls que ls coneixen sentin dir: «Són a la torra»!

IV

No puc sofrir la vanitat dels altres: prou castic tinc amb la meva, i pera no patir surto de casa en Feliu. Ja que també soc a fòra, vui fruir-ne: men vaig camps a travessa.

Fa fresqueta. El sol ja es baix. Per aquí hi ha d'haver una font. Me ve com l'anell al dit. Ja tinc fet un programa: un quart de seure, cigarret i trago d'aigua, i que m'empetin la basa!

Seiem-hi. De tant en tant hi cau bé un xiquet de soletat.

Sento gatzara. S'acosten corrent i cridant quinze o setze minyons de l'edat que jo tenia quan no la volia tenir. Bones cares! Bon color! Els bull la sang, els surt el pèl moixí, esbotzen les camises, festegen, fan campana.

Quin gep ha rebut un! I que bé l torna! No són mancos! Hola: diu que han fet gimnastica. Això m'agrada. Ells s'han cuit el dinar i l'han fet massa salat. Bona senyal! El jove ha de ser capaç de fer un dinar; ha d'esguerrar-lo per gallarda ignorancia d'aquest art, propri de dònes, i ha de tenir la valentia de menjar-lo encara que salabregi una miqueta massa.

La joventut es imprudencia, passió, força,

temeritat: massa poc que n queda després de tot això.

Oh! M'alegro que aquests minyons vagin a fòra ls diumenges, en comptes de migrar-se en un cafè malsà o èn lloc pitjor. Com se robusteixen! Corren, salten, se duen a cavall! Que enjogaçats estan! Tot això no ho podrien fer a Barcelona, i, no hi ha remei, la natura els hi obliga.

Comprenc amb gust que aquests minyons vagin a fòra.

S'entornen cantant desentonadament, s'allunyen les rialles: m'han donat un bon ratet. Anem-nos-en.

V

Més veig caminar allí, de bracet, dos que semblen nuvis o promesos.

S'aturen, se parlen a l'orella, com si algú pogués sentir-los!

Tornen a caminar, ella repenjant-se en el braç d'ell, i ell portant-la airosament, que no li pesa una palla.

Van cap a l'arbreda. Ella l fa aturar posant-se l dit en els llavis. Ah! Escolten un rossinyol, i pera sentir-lo millor se donen les mans. Misteris acustics!

L'ombra creix, el temps passa, i ells no se n'adonen.

Calla l rossinyol; ella aixeca l cap i està tota plorosa, i al mateix temps fa una rialleta i se burla de sí mateixa perquè plora sense saber de què.

Ara, de prompte, veu que es fosc, i sent una por infantil: de bona gana se n'aniria, i no sab anar-sen d'aquell lloc tant callat.

Per fi sen van fent bracet, donant-se les mans, reposant el cap d'ella en el d'ell.

Quina extranyesa! M'han fet sospirar al mateix temps que sospiraven ells. Jo també men vaig.

A vosaltres, ditxosa parella, no us preguntaré per què aneu a fòra.

Ja ho sé, i... ben fet.

VI

No m parleu d'aquella gent que us convida un diumenge a la seva torra, us dóna la sopa crua, us condemna a martiri de mosques i us fa passar el dia explicant-vos l'historia de tres gallines, les vicissituts de sis mongeteres, les rareses de dos abercoquers, el preu del terrer i les picardies de l'Ajuntament.

Aquests no tenen casa a fòra, sinó una

mena de gabia paradora pera caçar coneguts. Pobre d'aquell que hi cau!

VII

Parleu-me d'una casa espaiosa, a fòra; d'una casa gran, ventilada, amb un jardí, amb una font, amb ombra d'arbres, amb soroll de aigua, amb aucells que volin per on vulguin; però amb butaques, amb llibres, amb mosquiteres, amb bustos o estatues que no siguin de gerrer, amb totes les comoditats que la cultura i la civilisació fan indispensables, sobre tot a fòra; però, piset llogat? veíns? carros? pols? lloc esquifit? sol? brugit? Fugiu-me d'aquí! Pera això no hi aniré mai a fòra.



COMPRAR UN MELÓ!

Que s pensen que no hi ha més que comprar un meló?

Ara vostès diran: «Vaia una gran cosa! S'agafen dèu o dotze quartos i sen compra un!».

Deixem-nos de bromes, que va formal.

Ningú s proposa comprar un meló dolent: el fet es comprar un meló bo; i, si no ho sabien, jo ls ho dic: aquest es un assumpte seriós.

Vostès posin-se sobre sí i contemplin-se una pila de melons. Veuran com hi va la gent a triar: tothom sospesa, ensuma, fa ganyotes, clava l'ungla, i els que s'emporten algun meló ho fan amb el dubte i la desconfiança estampats a la cara: prova evident de la dificultat d'encertar-ne un entre mil.

Reparin-ho: generalment, així que en una casa de familia s'enceta un meló, o bé criden tots «carbassa!» o bé criden «sopes!».

Què vol dir això? Que l meló té una bondat efimera, i que les seves qualitats distintives sols se manifesten a ulls molt experts.

Regla general: vagin a una casa d'aficionats a meló, i quan els vegin menjar-lo preguntin-los: «Què tal?». «Aquest meló, menjat ahir, hauria estat riquissim», o bé: «Aquest meló havia d'estar un dia més a la planta».

Jo conec families de gent de bé que han despatxat criades, entre altres motius, perquè mai els compraven el meló bo.

Com se coneix que no tenen idea de lo dificil que es ensopegar-los!

Jo, que sé l'influencia del meló en certs aconteixements, sempre que passo per un lloc de melons m'horroritzo perquè hi veig mil disgustos.

No parlo dels mals de ventre que ocasionen, perquè, encara que són molts, no valen res, comparats amb altres efectes que produeixen.

Mirin: la quimica, la fotografia, l'electricitat, són avui dia grans dominis de l'inteligencia humana: estudiades les seves lleis respectives, l'home les aplica amb tota seguritat.

Més, ¿hi ha regla pera distingir el meló bo del dolent?

Ai! En aquest terrer tot es trist empirisme.

L'un compra ls més llisos; l'altre, els que tenen una taqueta groga aprop de la cua; l'altre, els llistats; l'altre, els lleugers; l'altre, els que pesen molt... i tots s'equivoquen, de cent vegades, noranta-nou.

Creguin-me: el meló es com la dòna (i perdonin), que, per ser blanca, morena, prima o grossa, no s pot dir que siga bona.

Jo conec una senyora...

Quin exemple per les cases!

Era una senyora que estimava molt al seu marit. Era nèta, endreçada, poc gastadora, amiga d'estar-se a casa; en comptes de passar la nit al cafè, apedaçava la roba, o donava una remenada a l'olla, o mirava si faltava algun botó a les camises o calçotets. Era una bona senyora, però... li agradaven molt els melons, i el seu marit li donava un disgust sempre que s proposava obsequiar-la, perquè li portava unes plepes!

Doncs, vet-aquí que un dia un company del seu home li regala un meló. Era per Sant Domingo; però era un meló que estava en el seu punt: no tenia un dia més ni un dia menos, era gros, amb una olor, amb un coloret entre groc i vermellenc!

La senyora tot era «Ai, quin meló! Això es meló! En ma vida havia menjat un meló com aquest!». En fi, que al cap de mig any encara a cada punt deia: «Per lo que toca a melons, cap com el del dia de Sant Domingo».

I... no va avorrir al seu marit, però ja va començar a trobar-li una falta. «Bon home, — deia, — ja m'estima; però, en quant a comprar melons, no hi entén res: es un zero a l'esquerra».

Aquell amic va anar-sen a Valencia, ni mai que hi hagués anat!, i va tenir l'humorada d'enviar al seu amic uns quants melons d'hivern.

Quan ella va veure-ls, ah germans!, no hi havia qui l'aturés. Va tastar-ne un per postres. Si bo havia estat el de Sant Domingo, remillor era l'altre. Quin meló! Quina cosa més delicada, més fina, més assaonada! Se tornava boja.

Tornà l senyor a l'istiu, començà a visitar amb freqüencia la casa, i, de tant en tant, meló de regalo, sempre excelent, sempre deliciós.

No vui ser pesat en la relació: al cap d'un quant temps el marit va veure-s obligat a reflexionar sobre l'influencia del meló en la llar domestica i va semblar-li funesta.

Un dia surt de casa, avisant abans a la

minyona de que al cap d'un quart tornaria d'amagatotis. Torna, en efecte, i entra silenciosament i de sobte en la cambra de la seva dòna, i ella, així que l veu, tota groga i tremolant, exclama:

— No sigues mal pensat: parlavem de melons.

— Amb qui? — pregunta l marit.

— Amb el senyor. Que ho digui ell mateix.

Ell mateix s'estava amagat a l'arcova.

— Ah! — va dir l'home enganyat. — ¿Per parlar de melons hi ha necessitat d'agenollar-se i posar-se de cara a la paret darrera d'una cortina?

En fi, que marit i muller van separar-se. I ella va entregar-se amb tal frenesí a menjar meló, que ha acabat per avorrir-los.

Ara diran vostès: «Bé: això no es més que un cas». Es cert; però al cap i a l'ultim es un cas, i per un cas pengen un home.

Tornant a les generalitats. El comprar un meló es cosa tant dificil que, per relacions que tingui una persona, coneixerà molts metges, molts advocats, molts comerciants, però no coneix més que una persona que entengui en melons.

Que poques ne veuran de pomes, de peres, de sindries llençades pel carrer, i, en cambi, que n veuran de melons! Mostra eloqüent dels

nombrosos xascos que se n'emporten els que van a comprar-los.

Vostès mirin bé a l'aficionat a l'acte de menjar el meló. Si es dolent, el veuran aixecar-se de taula de mal humor, posar cara de goç a tothom, queixar-se del govern, de la criada, de que ls seus fills l'atabalen...

Però mirin-lo quan té la sort de topar amb un meló bo. L'apura fins a l'escorxa; buida les dugues corones amb la punta del ganivet; li suquegen les vores de la boca, i ell xucla depressa perquè no sen perdi borrall. Ja poden preguntar-li si va millor el seu pare, si està malalt: no tinguin por que ls respongui fins que, llepats llavis i genives i passat el tovalló, no hagi fet un sospir de gust, i desprès encara ls preguntarà: «Què m deia?».

En un dia així, per més que la criada trigui, trenqui o respostegi, ell la defensa a capa i espasa, i a les queixes de la seva muller no més respon:

— Bé, bé, despatxa-la. Veiam on trobaras una altra criada com ella. El cert es que avui ha portat un meló que no n'hi havia d'altre a Barcelona.

Això sí: també si té una criada nèta, fiada, que s deixi reptar, llesta, tot lo que vulguin, però que no sapiga comprar melons, com generalment succeeix, a cada pas surt ell dient:

— Aquesta xicota no es bona per re. Desde que la tenim, ni un dia he pogut menjar meló a gust.

No soc envejós: confesso que hi ha persones (molt poques) que tenen una ullada que no s'erra, i que quan posen la mà en un meló ja poden dir que allò es bé de Déu.

Però es precís que s persuadeixi l public de que no exagero al proclamar davant de tota Europa que l comprar un meló es un dels actes en que més vegades se veu burlada la perspicacia de l'home, fet a imatge del Criador.

Que importa que ls venguin a tatx! ¿Per ventura té cap gracia dir aquest meló es bo després d'haver-lo tastat?

El fet es coneixe-l de part de fòra.

Ho repeteixo: hi ha homes privilegiats per la natura que tenen l'instint del meló, així com el porc (mal comparat) té l'instint de les tófones.

Més ai! són escassos.

Jo ls admiro aquests homes, de qui l public fa poc cas, sempre que n trobo un.

Jo ls veig acostar-se amb pas segur a la pila dels melons, pegar llambregada an ells i a l'home que ls ven, obrir-se de cames amb el bastó sota l'aixella, ajupir-se traient un xic de llengua per un cantó de boca, i adreçar-se al

moment amb un meló que fa saltar amb les dugues mans.

L'inteligencia, sempre modesta, se veu brillar en el front del comprador.

No n tria cap més: tant ne vui, tant ten daré; el paga, se l'emporta, i qui l vegi anant cap a casa seva amb el meló al braç, compendrà en el seu aire triomfal que ha fet bona compra.

Desde l balcó l'ensenya als veins; el fa tastar al sogre o a la cunyada que l'han anat a veure, i cada vegada que passa aprop de la galleda l'aixeca, se l'acosta carinyosament al nas, i... quasi s'alegraria de que l noi n'hi fes alguna, perquè per castic el deixaria sense postres i li tocaria an ell una tallada més.

Vès de quina manera més impensada pot endurir-se un cor paternal.

Jo ls dic la veritat: reverencío ls entesos en assumpte tant dificultós; si s pensen que no ho es tant, jo ls dono dèu, dotze, setze, vint quartos: a veure qui es el maco que m demostra que siga facil comprar un meló.



A SARAU

JA no sen diu sarau de disfreces: ara sen diu ball de màscara.

Tot es hu, diran vostès.

No ho creguin.

Abans s'anava a sarau de disfreces, i, tant pera anar a Llotja[1] com pera anar a la Patacada[2], tothom se disfreçava, ballava i esbroncava.

Ara se sopa.

Tot l'any hi ha algú que voldria poder-se disfreçar pera dir-ne quatre de fresques al seu sogre, al seu cunyat, an algun veí, an algun regidor, etc.

---

1) Antigament els balls de màscara aristocràtics se celebraven en la gran sala de la Llotja.

2) Sala popular de ball situada al carrer de l'Estrella, travessia del de les Tapies. — Notes de «L'Avenç».

Arriba l temps de poder-ho fer amb comoditat, i ningú té res que dir-se.

N'hi ha molts que corren atrafegats pera que no ls manqui targeta; que dugues hores abans de començar el ball ja estan empolainats, riçats de cap i oprimits de mans i peus; pategen d'impaciencia com els cavalls, perquè mai acaba de passar el temps; se cremen les sangs perquè mentres tant sels desfà l llaç de la corbata; no sosseguen.

I, bé, ja es arribada l'hora.

Es un fastic això d'haver d'esser els primers, i deixen entrar gent.

Per ultim, no poden contenir-se més i avant.

Quina cosa! Els que van a balls publics quasi bé sempre hi troben més o menys concurrencia de la que voldrien, i quasi bé tots, la segona vegada que hi van, diuen que l'altra vegada estava millor.

Eh, que extrany!

Doncs, tornant als balls d'ara, els que volen fer-hi l graciós fan fastic, i, els que són naturalment graciosos, per miracle troben un ditxo que faci riure.

Aquí hi ha un rotllo.

Passa una bolera petita i groixuda, un xic despitregada i un troç bruta. Es ampla de cintura, no duu cotilla i sua.

La veuen venir i diuen:

—Noi, mira, mira quina una! Calleu, que ns divertirem.

—D'on surts, pilota?

—Qui t'ha enganyat?

—Aon vas amb aquest nas?

—Tu, aon tanques?

Un se li posa al davant pera no deixar-la passar i li diu una indecencia a l'orella.

La bolera li dóna una revolada, li diu *ladrón* poc més o menys, fa l seu camí, i tots els de la colla esclafen la rialla.

—Què li has dit? Què li has dit?—pregunten al valent.

Ell respon, i l'un riu, i els altres, com han anat al ball, riuen també.

Cal tenir en compte que aquesta colla es dels que s'han divertit més.

No ls torna a succeir res: se miren totes les dònes que van passant, esperant-ne una broma, tirant ulladetes a totes pera incitar-les, però es en va.

Un d'ells fa un badall.

—Quina hora deu ser?

—Dejorn. Jo ja voldria que fos més tard per anar a sopar.

—Jo també, perquè veig que aquí no hi ha la vida.

Assegudes en els sillons hi ha dugues dònes disfreçades. Són primetes i parlen baix.

Un jove, amb el barret a l'orella i una gran tufa de cabells que de tant en tant ell aixeca, les mira d'un troç lluny.

— Si serà ella? Si no ho serà?

Passa una hora, passa una hora i mitja...

L'home, tot passejant, passa ben arrimat per la parella, s'hi frega pera que s'adonguin d'ell, i tant fort ho fa que la més prima aixeca l cap.

— Jo ho sabré.

Elles s'estan a sota d'un palco. Sí? Ell que lloga l palco i se n'hi entra sense fer brugit i escolta, a veure si la coneix per la veu.

Mentres sona la musica no pot sentir-la; però, així que para, posa l'orella i sent una veu esquerdada que diu:

— Jo hi poso escalunyes i moixarnons, i cregui-m que es cosa d'aferrussar-s'hi.

— Malviatge la vella! — diu l'home.

Ell se pensava que era una perfida voluble, i es troba amb una dòna inhibida, pel tribunal dels anys, de tota infidelitat.

Una pastora tota plena de penjarelles retenyides s'acosta a un dels que encara van al ball pera tenir una excusa pera portar guants blancs una vegada l'any.

— Hola, Jaumet! Adéu, adéu!

La fila de la pastora no es gens aristocratica. L'enguantat li fa mala cara i no més li diu:

— Adéu.

Ella coneix que l mortifica i s'atura.

—Que tal? Encara guanyes vinticinc duros?

Ell amb una mirada s'entera de si algú ls escolta, i, acostant-s'hi, li diu baixet:

— Sí, dòna, sí. Qui ets?

Però ella li respon, cridant:

— Soc una que l'any passat cada dia t veia quan te feies la truita dematinet per endur-te-la a l'escriptori. Escolta: que encara tens qui t renta de franc?

Ell està cremat, però fingeix una rialleta i respon:

— Sí, encara, encara. Que coses sabs!

— Oh si te les deia totes! Adéu, adéu, adéuuu!

L'home no s diverteix: rumia i diu:

— Si molt convé es la germana de la dispesera. Si ho sabia de cert demà m buscava dispesa nova.

Se li acosta un company.

— Es dir que tenim pastora, eh?

Ell fingeix que vol fingir i respon:

— No sé qui deu ser i daria quatre duros per averiguar-ho. Noi, no s pot donar un pas que tot seguit no se sapiga.

— Que t'ha dit coses fondes?

— Poc m'ha dit; però, hm... Lo que més me crema es que, si es cert lo que presumo, es capaça de comprometre-m... Entens? Això va de tu a mi: es qüestió d'una dòna honrada, i la veritat, com es casada...

— Noi, qui s menja la carn que rosegui ls òssos. Arregla-t. Adéu. Vine a sopar.

— Després. Ara no tinc humor i espero una cosa.

El company sen va i diu als altres:

— Minyons! Quin esbronc se n'ha dut en Jaumet! Se pensava dur molt amagat un trafec amb una casada i ara mateix li acaben de plantificar al mig del saló.

Entretant en Jaumet, que ja s figura que l'altre ho contarà i que un altre creurà que es cert lo del trafec inventat pera donar-se llustre, ja frueix més que si l fet fos cert.

Ja s diverteix; ja té gana; i, pera donar més color de veritat a la seva enganyifa, fa veure que busca algú, mira tot esbarriat, i, si algun company vol entretenir-lo, diu:

— Noi, dispensa-m un moment. Aviat ens veurem.

— Ah! — li responen amb malicia. — Fes, fes: no t vui destorbar.

— Cah, no! — replica ell mig rient. — Si no es res!

Ja la gent s'ha cruixit: tothom va ple de pols i gotes d'espelma; ja s'ha esqueixat l'alfombra; ja han caigut sis o set parelles en el galop infernal.

Els estudiants xiulen i fan el goç; compareixen al saló gent que ja han anat a buscar els abrics; el dia clareja, els de la llet de burra recorren la ciutat.

La meitat dels que surten del ball sen van dient:

—Vet-aquí un grapat de pessetes fòra de la butxaca i a l'ultim per res. Ja voldria ser al llit.

Toquen l'ase, s'embossen. .

I l'endemà hi tornen.



LA REBOTIGA

La rebotiga es esquifida, i del poc espai que té encara n prenen un bon troç quatre armaris reconers pintats de vermell.

Al mig hi ha una taula de noguera tapada amb una baieta verda, ribetejada de groc.

Sobre la taula, una gran llumenera de quatre brocs, amb pampol verd, sa campaneta i ses moquetes.

En una repisa hi ha un caputxí de cartró que s posa i treu la caputxa, segons si l temps es sec o humid, i en els quatre panys de paret altres tants quadros de caoba i claus romans en sos anguls; quadros que representen el siti de Girona, l'entrada dels francesos a Tarragona, la batalla del Bruch i la tornada a Espanya de Fernando VII.

Sota la taula hi ha un braser amb la seva

pala. Tots els objectes de metall brillen com si fossin nous, i en els seus bisells i recons encara s'hi coneix la polsina de guix parrell o de banya de cervo amb que diariament se freguen.

Prop del braser hi ha cinc cadires de braços amb seients i respatller de cuiro, subjectats amb grossos claus de llautó, que al mateix temps constitueixen llur ornament.

L'amo de la casa es el senyor Eufrasi, dic, el doctor en farmacia D. Eufrasi, home expatriota, realista, casat, de seixanta-dos anys, que té la barba molt forta i que s'afaita cada dia per decoro de la facultat.

Són tres quarts de vuit, i la rebotiga, com si tingués fesomia humana, sembla que esperi algû.

Damunt de la taula hi ha mitja dotzena de gots en una safata negra, i en el braser una cafetera amb aigua.

D. Eufrasi treu el rellotge de plata, mira l'hora, obre la vidriera que dóna a la botiga i, passant el braç per l'obertura, diu al practicant:

— *Lagenam syrupi citrei ad usum domesticum conditam.*

El practicant s'aixeca amb viva solicitut, i d'un armariet baix que està darrera l taulell ne treu una ampolla i la dóna al doctor, que i pre n, i torna a la vidriera.

Mira l'ampolla contra-claror, la destapa, l'ensuma, se tira una gota de xarop al palmell de la mà, llepa i paladeja amb cara d'home satisfet.

En aquest punt se sent un bastó picant a terra i una tosseta, i entra, emboçat fins als ulls, amb barretina negra i barret fins a les orelles, un tertulià.

— Santa nit tinga, senyor doctor.

— Molt bona nit. Vaja, que avui vostè es el primer, senyor Nofre. Ja veig que aquesta tós se va estovant.

— Sí, senyor, gracies a Déu.

— Ja li tinc amanit el xaropet.

— Visca molts anys, senyor Eufrasi. Ara aviat vindrà l senyor Quim. L'he deixat a la cantonada parlant amb el seu gendre. Miri-sel: aquí l tenim.

Amb el senyor Quim n'entra un altre. Tots són quasi bé de la mateixa edat.

Ja són cinc. S'asseuen. L'un acosta ls peus al braser, l'altre les mans. El senyor Eufrasi agafa la pala i dóna una remenadeta.

L'un diu: — Ahà!

L'altre: — Ah! Tant mateix aquesta escalforeta retorna.

Toca un quart de nou.

— Senten? — diu el senyor Quim. — Avui dia tot va desballestat. Al Pi toca un quart de

nou. Jo vaig amb el rellotge de Santa Maria i tinc les vuit i dotze...

— Jo vaig bé i tinc les vuit i tretze.

— Jo avanço, perquè tinc les vuit i disset.

Crac... crac... crac... Tothom tanca l rellotge. La rebotiga queda en silenci. El doctor té agafada la pala entremig de dos dits i la fa balandrejar al compas de la pendola de la botiga.

El senyor Nofre tus.

Immediatament l'apotecari agafa la cafetera, tira un bon raig d'aigua al got i hi deixa caure un rajolí de xarop.

— Tingui, senyor Nofre, tingui i begui. Ja l'acabarem aquesta tós, no tinga por.

El senyor Nofre beu. Tots sel miren.

El senyor Quim pregunta al del seu costat:

— Que es cert que volen tirar a terra les cases velles de la plaça de l'Angel?

— No ho sé, perquè no he vist encara l diari; però jo, de la manera que van les coses, crec qualsevol disbarat.

Altre silenci.

L'apotecari pren un pols de tabac, allarga la capsa als altres i tots ne prenen.

— Etxem!

— Jesús!

— Etxem!

— Jesús!

— Etxem!

— Jesús!

I tornen a callar.

Al cap d'una bona estona l'apotecari badalla i es fa creus a la boca. Després estira les cames i, repapant-se, dóna un cop a cada braç de la cadira i diu:

— Endemés, sí, senyor... Aquest món es un món de mones.

El senyor Nofre riu, i entre dos cops de tós diu:

— Ehem! Ehem! El senyor doctor sempre està de broma. Ehem!

El senyor Quim hi afegeix, amb rialleta de malicia:

— Ja ho pot dir. Qui pogués plorar amb els seus ulls!

I tots riuen, i l'apotecari riu també i replica:

— Home, alguna cosa s'ha de dir per passar el temps!

Passa una altra estona, i un que fins allavors ha callat, se remena a la cadira, se tira endavant, se moca i comença:

— Ahir vaig anar a donar un tom perquè feia bon sol, i, ai Senyor!, com se torna Barcelona! Vaig veure una botiga nova d'apotecari, que com hi ha món me pensava que era de perruquer. Quina cosa més informal! Uns

homes amb unes barbaces, i unes capsetes que semblen per posar-hi savó o confitures.

—Oh!—diu animant-se l'apotecari.—Avui dia les farmacies semblen cases de quinquillaires: no inspiren aquell respecte d'abans; vui dir que no són serioses com correspon. Desenganyin-se, senyors: tot lo del nostre temps desapareix. Vostè parla de les farmacies; però, i la farmacopea classica aont es? La major part dels nostres apotecaris no tenen més que futeses comprades a França. Molta monada, entén?, tot molt bonic, molt ben embolicadet, això sí; però aquella antiga confiança en l'autenticitat del medicament, aquella convicció íntima, evident, del farmaceutic conciençut, que feia ls preparats per ses propries mans, tot se n'ha anat a rodar; i es una vergonya que l govern s'ho miri amb indiferencia, perquè aquest punt es dels principals.

—Ja ho crec!—diu el senyor Nofre tossint.—Carat! Lo primer de tot es la salut.

— Si podien veure, — diu l'apotecari, — si podien veure les desgracies que l'empirisme ha fet aquest ultim colera, s'esgarrifarien.

— Ui, ui, ui! Ja ho pot dir.

—A un del costat de casa varen receptar-li una cosa que jo no l'havia sentida anomenar en ma vida, i l'endemà ja se l'enduien cap al cementiri.

El senyor Quim, que s'havia estat amb les mans encreuades sobre ls jonolls, entretenint-se en fer rodar els dits polses l'un sobre l'altre, pren la paraula molt solemnialment i diu:

— Jo sempre m recordaré de l'any vintitrès. Me sembla que l pare, que al cel siga... allò, quan va tornar el rei i tot se va posar com estava abans... el meu pare, Déu el perdó, va preguntar-me un dia sortint de veure la parada: «Noi, que ten sembla d'això?». I jo, essent un bordegaç, que encara no havia complert els vinticinc anys, li vaig respondre: «Pare, això va malament». I lo cert es que, d'aleshores ençà, cada dia anem pitjor.

— Oh! Vostè va dir una veritat com un temple, senyor Quim.

— I tal!

— Ja ho crec!

El senyor Quim està ple de vanitat pels elogis que li tributen, però fa l paperot i diu:

— Pts!... Un prou veu les coses, sinó que devegades, i segons aon, no tot se pot dir; que si un hom, amb l'experiencia que té, pogués parlar... Ja ls dic que aquella expressió la vaig dir l'any vintitrès. Vaja, senyors, són tres quarts de nou tocats. Un cop fet i fet, ja serà hora de sopar. Passin-ho bé.

— Bona nit, senyor Quim.

— Santa nit tinga.

— Déu lo guard de mal.

— Bona nit i bona hora.

— També ens en haurem d'anar, — diu el senyor Nofre.

— Tant aviat?

Així, poc més o menys, se fa i desfà cada dia la tertulia de la rebotiga. Altres nits parlen de la tartana den Roten, den Cantillon i del *Conde de España*, que així l'anomenen; den Badiali, den Remorini i de *La Straniera;* molt sovint, de les contribucions; i, més sovint encara, del fred, de la calor i del preu de les accions, del vi i de la carn.

Però sempre parlen poc, i cada nit hi ha la tós del senyor Nofre, l'acudit de l'apotecari i la frase sentenciosa del senyor Quim.

Aquestes tertulies se van acabant. Els homes d'aquell temps i de llurs costums fan el mateix camí que les llumeneres de quatre brocs: passen.

L'apotecari cada nit se despedeix del senyor Nofre dient-li:

— Segueixi amb els juleps i el xarop, i ja l'acabarem aquesta tós. Abrigui-s bé.

Un dia li aniran a dir que la tós ha acabat amb el senyor Nofre, ell replicarà: «Fa vuit dies que mel veia mort», i s'acabarà la tertulia de la rebotiga.



ELS VIUDOS

El senyor Ignasi ve de passejar a l'hora de sempre. Ben segur que haurà arribat fins al Criadero i desde allí s'entorna a casa.

Pobre home, com va perdent! Cinc anys ha que sel veu fondre com una candela cap-per-vall.

Veus-aquí lo que es el món. Tant humor que tenia, tant alegre que havia sigut tota la vida, i ara, en faltant-li ella, tot li ha faltat.

Arriba a casa, i pera reposar una estona s'asseu al costat del vetllador aon la difunta solia cusir de dia i fer mitja de nit.

Cinc anys, i encara l'anyora i li sembla impossible que per un cantó o per un altre no surti ella a preguntar-li com abans:

—Que tal? Fa de bon anar pel món?

Devegades passa l dematí regirant un calaix

ple de cintes, encetalls, agulles de ganxo, capsetes de gafets, civelles... Quan ella era viva, ell d'allò sen reia i en deia enfarfecs. Ara ho contempla carinyosament, ho coloca tot amb simetria i diu:

—Totes aquestes cosetes encara *són* de la pobra Cinta.

L'ultim dia que va sortir a passejar amb ella feia un sol hermós. Era pel Maig. Arribaren fins al Criadero i no van passar d'allí perquè ella tenia esgarrifances.

Van entornar-sen a casa, i pel camí ell, pera distreure-la, li deia «covardona», «delicada den tendre». Desde aquell dia no s va llevar més.

Per això l senyor Ignasi sempre va al Passeig de Gracia i mai passa del Criadero. La major part dels dies, al donar la volta, sospira.

Un dia vaig sentir una joveneta que, senyalant-lo, deia:

—Aquell vell, que sembla un trenca-pinyons, el veig venir cada tarda del Passeig de Gracia. Que n deu ser de cap verd!

Bé: què voleu que siga? Havien viscut trenta anys casats amb tòta pau i armonia; se coneixien desde nois; ella era docil, afable, nèta i aconduida, i, per fi, ell va enviudar a seixanta-dos anys.

No n viurà gaires més.

II

Mai dirien quí ha mort? La dòna den Tomaset.

Figurin-se com deu estar ell! Van casar-se enamoradissims. Tots dos joves, sense mals-de-cap i quasi pot dir-se nascuts l'un per l'altre, certament eren ditxosos; i, ara que amb tanta alegria esperaven tenir familia, se li mor ella!

An ell no sel veu enlloc. Passa tot lo dia a casa la seva sogra: no se sab moure d'allí, no s cuida de re. Pobre xicot! Se coneix que l'estimava.

He vist en Tomaset. Que està magre! Anava tot distret; l'he saludat: ni sisquera m'ha vist. Els metges li diuen fa temps que vagi a Suissa; ell no ho volia de cap manera, perquè com ella està enterrada aquí... Però, a l'ultim, els parents mateixos d'ella s'han empenyat tant i tant, que ha promès anar-sen quan entrin les calors fortes.

En Tomaset ha tornat. No sel veu ni en teatres ni en diversions. Devegades passen tres mesos que apenes surt de casa. Abans mai feia falta dematí i tarda a casa la seva sogra; però

encara s'entristia més, i ja no hi va sinó de tant en tant.

Alguna vegada que altra l veig amb una familia molt amiga de la seva.

Li han tingut d'arreglar la casa, perquè, d'ençà que ella va morir, ell no sen cuidava.

Els metges van aconsellar an en Tomaset que sortís a passejar per fòra a cavall, i li ha provat d'allò més: s'ha adobat molt. Ell té vinticinc anys, però semblava que n tingués trenta; ara ha posat una cara que fa goig.

Diumenge, per primera vegada, vaig veure-l en el teatre, amb una familia molt amiga de la seva, i vaig pensar: «Quin miracle!».

Mai dirien qui s'ha casat? En Tomaset. Què volen que siga? Es jove. Un home sol no hi pot estar. I ho ha ensopegat, perquè la segona dòna es una galant minyona i li porta bon dot.

Saben qui es? La més gran d'aquella familia tant amiga de la seva.

III

El senyor Miquel s'està davant del mirall i amb unes pinces s'arrenca ls pèls blancs D'a-

quí a tres setmanes farà un any que es viudo.

Se pentina amb complacència, se vesteix i emprova un barret nou que s'ha fet fer per quan puga deixar el de glaça.

Que bo s'ha posat en un any! Sembla que Nostro Senyor, com diu la gent, el va anar a veure.

Es un home que va nèt com una satalia; encara es jove: què són trenta sis anys pera un home? i sempre ha tingut garbo.

Es molt ajudat de genit. Va per tot arreu. I cada vegada que pensa: «Ara soc lliure, i, content jo, content tothom», fa un esbufec de gust i posa un pam de greix.

Tot sovint li diuen:

—Anem, senyor Miquel, ja l tornarem a veure casat!

—Això, qui sab? Ningú pot dir lo que farà demà; no he fet cap pensament, però no men refujo.

Però no l creguin.

La sab molt llarga. Així es ben rebut per tot aont hi ha minyones casadores, ell veu l'àm i fa com qui no se n'adona.

Així, parents que poden heredar-lo, criades d'ambicions honestes, mares previsores, filles endarrerides, tots els que l rodegen li fan el rendivú, i això es lo que vol, el panxa-contenta.

Tots els anomenats, quan el miren, pensen: «Acontentem-lo: ell té alguna coseta».

Tots creuen fer-hi algun negoci, i mentres tant qui fa l negoci es ell.

IV

— Que no ho sab, Tereseta? Dissabte s va casar el senyor Tano.

— No pot ser: ell viu apartat de la dòna, però no es viudo.

— Es viudo, senyora, es viudo.

— Encara no fa vuit dies que he vist an ella.

— Doncs encara no n fa set que es enterrada. Se va casar amb llicencia closa.

— Potser amb la Munda? Quin desvergonyiment!

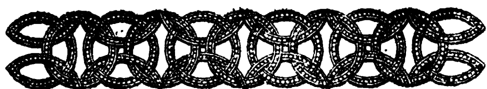
— Més desvergonyiment hauria sigut casarse amb una altra. Si fa set anys que per tot anava amb ella!

— Anem, no ho aboni. Vaja: hi ha homes que no sé què ls faria!

— Però, dòna, faci-s carrec... Posi-s al seu lloc.

— No, senyor, jo no m'hi puc posar. Vostè tal vegada seria capaç de fer com ell.

— Jo? Sempre he dit que, si m'enviudava, abans no m tornés a casar m'hi pensaria.



HI HA UN MALALT

Les malalties tenen la virtut de convertir tothom en metge.

En una casa ont hi ha un malalt de gravetat arriba un moment que tots els veíns hi intervenen, i cadaú d'ells té la sort de saber el remei infalible pera curar el pobre que sen va a l'altre món.

Les cases són plenes de gent curiosa i manifassera que, després de passar el temps tafanejant la vida de l'un i de l'altre, ni sisquera s pot conseguir que l deixin morir en pau.

Pugeu a la casa del que s va morint, i desde mitja escala ja us penetra de tristor l'olor de l'eter. Trobeu la porta oberta, el recibidor erm i desolat, i amb profon reculliment entreu a la sala.

Sobre l vetlladoret i la calaixera hi han ampolles i gots tapats amb paper, un d'ells amb una cullereta damunt.

En les cares coneixereu d'una ullada qui té verdadera afició al malalt i fins a quin grau l'estima. Allí s parla baix, se camina de puntetes i se sospira sovint. Les portes de la cambra s'obren i tanquen a poc a poc; se formen diversos agrupaments: escolteu lo que parlen:

—Jo dic, senyora Teresa, que l metge no hi entén res; perquè, escolti: a un home de la seva complexió, on s'es vist sangrar-lo?

—Miri, senyora Lutgarda: sinó que en aquestes coses una no s'hi ha de ficar, jo ho he dit desde l primer dia; perquè, el vespre abans d'ajeure-s, a mi la cara d'aquest bon senyor no m'agradava gens; i l'endemà, quan van dir-me que estava malalt, vaig pensar: «Vet-aquí: ara, si jo ls digués lo que ahir estava pensant, no m creurien». I li juro, tant cert com estic aquí, que mentres m'estava despullant va ficar-sem al cap que no estava conforme; més: que l vaig sentir tossir tot espussant-me, i vaig dir entre mi: «Déu nos en guard; però m sembla que tenim senyor Ventura per pocs dies». Jo no sé com no ho veien aquesta gent! Si se n'anava com una candela cap per avall! I a un cos que necessita enfortir-se van i li treuen sang i el debiliten. Què

vol que succeeixi? *(Més baixet.)* Ara, això, es un parlar entre nosaltres: així que va pujar el metge, que jo vaig ser la primera de veure-l, que expressament m'estava al replà de l'escala, vaig dir: «Oli m'hi ha caigut!». Perquè jo ja n conec cinc que n'ha mort. Sinó que una no pot dir res; vaig pensar: «Això són coses delicades».

—Ah! Lo que es jo tampoc m'hi he volgut ficar, per això mateix que vostè diu; però l'altra tarda, la veritat, no men vaig saber estar, i li vaig tirar dugues o tres indirectes a la seva dòna. Escolti: el meu sogre va morir de lo mateix; la matonera de la cantonada de câ ls pares també ho va tenir; una no es cap bestia, i em sembla que bé hi pot entendre una miqueta; però ella m va fer un paper tot fred: no m va respondre sinó: «Veurem... si per cas...», que jo, amb el meu genit, que no m'agrada veure patir un pardal, l'hauria agafada que no sé lo que li hauria fet. Però, no m toca de prop ni de lluny, i vaig pensar: «Ja t'he dit lo que devia: ara, per tu faras». Quan jo he pujat estava ella molt de concepte amb el nebot, que ahir va arribar-los del Vallès.

—I bé: no veu que l senyor Ventura pot disposar d'alguna cosa...

—Oh! Jo ja hi vaig caure. Així que vaig veure cares noves vaig pensar: «Ai, pobre

senyor Ventura! Ja put a mort». Perquè en set anys que visc en aquesta casa no l'havia vist ni una vegada...

—Veiam, veiam. Ella s pensa que la deixarà senyora i majora de tot.

—Oh! Això ho veurem. Si jo hagués de fer el testament, ja li asseguro... Miri que sangrar un home així vol fetge!

—I bé: ¿no veu que es gent que no sels pot dir res? No la contradiuen, però fan la seva i callen. Jo m'hi desespero, què vol que li digui? No hi puc fer més: es el genit que Déu m'ha donat. Lo que deia jo l'altre dia a sa germana, que es molt més enraonada que ella: el carnicer de la Bordeta es un home que en aquesta classe de malalties fa miracles (perquè, senyora, allò es cosa que no s creuria si no s veiés). Per què no l'envien a buscar? Què hi perdrien? Ell, si no cura, no cobra un quarto... I el que ella m va dir, diu: «Jo ja l'hauria fet venir (perquè ja li dic que es una xicota que dóna gust de parlar-hi), però, diu, com ma germana es així, sab? què farà? Per més que vostè la prediqui, no s mourà del que li digui l metge, encara que la matin». Ai! Ja li dic jo que quan a una persona li agafa una taleia, ja està fresca. Que s pensa? Ella, per més que ara n vegi l'experiencia, morirà a mans d'un metge: aquesta ja li

tinc pronosticada: tingui compte qui li diu; perquè la conec de temps i es toçuda com ella sola.

Les senyores de la casa passen totes atrafegades. L'una porta uns draps fins, l'altra se n'enduu el vas i la cullera.

— No s'ofereix pas re?

— Si som bones per alguna cosa...

— No, gracies.

— Es que ja ho saben: de dia, de nit, a qualsevol hora... Escolti: en aquest món...

— Ja ho sé: jo ls ho agraeixo.

— Miri: si no ns ajudavem els uns als altres... vol dir que...

— I que tal? que no parla?

— Ara m'ha signat que tenia ls llavis secs i li donaré una culleradeta d'això que ultimament ha fet dur el metge. Dissimulin.

— Vagi en nom de Déu.

Així que la pobra senyora entra a la cambra, més ben dit, tot just gira l'esquena, ja l'una fa l'ullet i diu:

— Ja ho han sentit. El metge, i torna l metge. Res: el mataran a culleradetes. Alabat siga Déu! Ja té raó l ditxo: «Vés-ten, si ten vas, Anton, que l que s queda ja s compon». Ai, Senyor! Que una vegi certes coses i tingui de callar!

I no paren, sinó que segueixen amb la ma-

teixa, mentres en un altre recó un parent llunyer, també en veu baixa, segueix una conversa amb els més proxims del malalt, dient:

—Jo, si fos sol, no parlaria d'interessos, sobre tot en moments com aquests; però un hom té familia i fa l que no voldria fer. Veieu? A mi l'any passat me deien: «Per què no baixes a Barcelona a veure-t amb en Ventura i posar en nèt allò de la quarta part de la casa de Vich, i els censos endarrerits en vida del seu pare?» A mi no m'agrada, no soc ambiciós, i tenia un tumor a la cama que no m deixava donar un pas, i vaig respondre: «Deixeu-me estar, no m'amoineu: en Ventura es home de bé».

—Això sí, pobret!

—I bé: ara m sab greu no haver pogut venir. No per re, sinó que allí s'han corregut veus. Jo no ho crec; però si ell deixa tot lo que posseeix a la viuda... Es dir, encara no som en aquest cas: potser Nostro Senyor... Qui sab! Però anem dient que si avui per demà ell sens mor i no explica tal cosa correspon an aquest, tal cosa an aquell altre, tindrem un disgust; perquè jo, per mi, tant se m'endonaria; però ls meus nois hi tenen dret, que es cosa d'ells, guanyada pels avis, es dir, pels avis dels avis, i, pobrets, no fóra pas just que sen gaudís

un altre sense com va ni com costa. Ja dic que no es ocasió de parlar d'això; i el que toca a la viuda, vaja, an ella, en un dia i mig que soc aquí, no n'hi he dit una paraula; perquè la pobra, com es natural, està tant trastornada! Ahir vespre fins va descuidar-se de fer-me portar verdura, que a mi m'agrada sofregideta; i com estic acostumat de tota la vida a menjar-ne cada vespre, entre faltar-me això i pensar en el trastorn de la pobra dòna, he passat molt mala nit. Com se suposa, d'això tampoc n'hi he dit una paraula; perquè sé fer-me carrec de les coses, i per un dia no ve d'aquí: jo l que voldria que ell s'adobés; això, això es lo que ns convé a tots, que aleshores, sense gastar en advocats, tot s'arreglaria; perquè, francament, si aquest home no ha fet les seves disposicions com devien fer-se, creieu-me, ens en veurem un embull i tot s'ho emportarà la justicia, que ni mai que n'hi hagués.

La criada obre la porta de la cambra i diu:

—La senyora diu que facin el favor de parlar un xic més baix, perquè se sent desde l'arcova i el silenci es lo que més ha encarregat el metge.

Calla l parent; callen les veïnes; però, al sentir la paraula metge, una d'elles en particular fa una ganyota despreciativa, i les altres arronsen les espatlles.

— Jo estic per anar-men, — diu una.

— Veig que no ns diuen res, — replica una altra. — Si ns necessiten ja avisaran. Una ve carregada de bones intencions...

El parent, que fins allavors callava i s'entretenia tocant el timbal amb els caps dels dits sobre la calaixera, s'acosta als seus interlocutors, i molt baix diu:

— Veuen? Si Déu fes la gracia que aquest home s'adobés, jo men podria tornar a casa aviat.

Entra l metge.

Les veínes el miren amb rabia, i l'una a l'altra s'estiren les faldilles ensenyant-sel.

El metge saluda i es fica a la cambra. La senyora Teresa plega les mans i, mirant al sostre, exclama sospirant:

— Déu els faci bons! Però l mataran.

Una altra s'acosta dissimuladament a la porta de la cambra pera escoltar.

Se sent dintre un gran xisclet i plors. La criada surt corrents cridant:

— Ai pobre amo! Ai pobret! Sens ha quedat a les mans!

La senyora Teresa, tota roja, se gira a les altres i, amb els punys a la cintura i bufant de satisfacció per haver encertat, diu:

— Què ls deia jo? No ls ho deia ara, ara mateix? Responguin.

El parent, tot embadalit, mira per tot i pregunta amb el cap enlaire:

—Bé: però aquest testament on deu ser?

A dintre creixen els plors i els gemecs, i les veínes se n'hi entren. Però... ja hem acabat: ja no hi ha malalt a la casa. Lo que després succeeix ho dirà qui sapiga lo que passa allí ont hi ha un mort.



L'HOME DE BARRI

CONEIX tot el veinat i el coneix tot Barcelona.

En un sol dia sel veu als Encants, al Padró, a Câ la Ciutat quan rifen[1], a la parada[2], al *Martillo*[3] i a l'*Ensanche.*

---

1) Cada setmana l'Ajuntament feia una rifa, nomenada *dels Empedrats,* el qual producte liquid era destinat a la conservació i renovació dels mateixos. Fou suprimida, així com les que se celebraven, també setmanalment, a favor de l'Hospital, de la Casa de Caritat i dels Amics dels Pobres, en 1883, per disposició del Govern i en virtut d'un conveni de compensació.

2) En aquell temps, quan feien anys els reis i pels sants dels mateixos, se celebraven parades militars en les Rambles, fent-se la desfilada per la muralla de mar (actual Passeig de Colom) i Portics den Xifré (Passeig d'Isabel II).

3) Com si diguessim els establiments de subastes publiques d'ara. — Notes de «L'Avenç».

Sab l'historia de tots els fabricants, i de la gent del seu barri en té pel cap dels dits tota la parentela, vicissituts, bones qualitats i defectes.

Sab fer el goç, sab fer jocs de mans i versos; es d'un teatre d'aficionats; té, amb altres companys, un piset llogat a Gracia; se creu ser un bon moço; es de moltes germandats; ha sigut oficial de la milicia una vegada, i dugues vegades capità manaia.

Encara que predica l'ateisme, el veuran cada any posar cadenes de paper, mata i canyes verdes de l'un cap de carrer a l'altre, i fa la capta pels ciris del sant de la cantonada.

Els dies que la professó no passa per casa seva, hi sol anar ell, perquè tot el seu afany consisteix en que no s faci cosa que ell no hi sigui.

Quan l'empedrat del barri s'espatlla i els veíns ne parlen entre ells, se recorden aviat del genit actiu i manifacer del nostre home i li encarreguen que posi un comunicat ben fort en el diari.

I no tinguin por que hi faci falta, perquè l posar un comunicat es la seva menja.

Molt sovint hauran vist vostès en els periodics certs escrits molt formals sobre si un carreter ha estat a punt de matar un goç que costava tretze duros; sobre l lluiment d'uns

examens de nois que varen dir de cor el compendi de l'*Historia de España* del pare Isla, sobre la descortesia d'un agutzil a l'anar a cobrar una multa; sobre un piano que se sent tocar a deshora. Aquests *remitidos* o articles comunicats solen dur per firma *Unos testigos imparciales*, *Un amigo de la verdad*, i tots són fets d'ell.

I ja té prou compte de preguntar a tothom que troba si ls ha llegits, i no s descuida tampoc de llegir-los a casa seva i en el cafè, fent constar que ell es qui ho ha fet posar.

Els gazetillers li deuen molt agraiment, perquè sempre que l troben li pesquen alguna noticia; de manera que s pot atribuir, amb raó, el titol de colaborador honorari i eficaç de tots els periodics de Barcelona.

«Home, vostès no diuen mai res de la carretera de Sant Andreu, que es un fastic. Hi ha un troç de trentacinc metres (els vaig comptar) tant ple de sots, que no sols fa vergonya, sinó que pot ser causa de moltes desgracies.»

«Home, avui fa disset dies que a les nou en punt va apagar-se l fanal de la cantonada del carrer de Cambis. No sé si deu estar embussat el conducte o què; però l cert es que ningú l'adoba. Digui-n alguna coseta.»

«Home, ara tiren a terra una casa vella de

davant de la meva, i en un tronc d'un arbre del jardí hi varen trobar una niuada de nou rates grossissimes. Posi-ho en el diari, que es curiós. Ah! Escolti: els manobres van matarne cinc i va quedar-ne una de mal ferida.»

«Home, en un any el número 14.721 ha sortit premiat cinc vegades a la rifa dels Empedrats, i el 14.722 fa quinze anys que no ha sortit.»

En epoca d'eleccions ell no para ni sossega.

El veuran anar d'aquí d'allí, animant els tebis, entusiasmant els calents, escalfant els toçuts, comprometent a tots i repartint candidatures per tot ont arriba la seva influencia.

Per Nadal es cap de colla que juga un bitllet sencer de Madrid. Roda tot Barcelona buscant complices per veure si ls topa la grossa, i fins escriu cartes a amics que té en certs poblets pera que s'hi interessin. Ell dóna rebuts firmats a tots els que contribueixen a fer el total i es el primer que mira l telegrama que dóna raó del primer premi.

Sol tenir a casa seva un test amb balsem del seu, que serveix pera tots els talls de veïns, parents i coneguts. Però no sols té l balsem, sinó que sab mil remeis casolans i els ofereix gratuitament, tant si ls hi demanen com no.

Sab fer el remei que ell ne diu *Larruà*, i

en regala ampolles plenes; sab de memoria en Raspail; sab fer grues i té una recepta, feta d'un frare, que es infalible pera curar perellons.

Home servicial com ell no hi es a la terra. Devegades el sentiran parlar de persones molt d'upa. Algú s figurarà que les anomena sense haver-hi tingut tractes i sols pera donar-se importancia: doncs s'equivoquen en això: si de cas, exagera, però no ment.

Jo vaig averiguar casualment que la duquesa de N. li estava molt agraida i l'estimava molt perquè una vegada va remoure mig món pera fer-li venir de París un gerro de porcellana igual a un altre que ella tenia despariat; i més endavant li va atrassar una dida tant bona, que s'ha quedat a la casa de cambrera, i al cap de set anys que la tenen n'estan tant contents que no saben on posar-la.

Per aquest i altres merits té més coneixences i simpaties de les que a primera vista podrien atribuir-se-li.

En la temporada del colera que acabem de passar, ell ha fet de la seva butxaca caldo pera veíns pobres, n'ha recomanats molts a juntes benefiques, ha fumigat, ha enramat carrers, ha anat a buscar el combregar, ha vetllat malalts, ha vestit morts i ha pagat caixes.

Perquè aquest home, encara que lleugerot

i tarambana, té un fons d'honradesa que l fa apreciable.

Un dia de bullanga, per cert, va donar un solemne fart de llenya a un minyonaç que n feia dos com ell perquè, aprofitant-se del panic universal, se n'emportava, sense saber lo que era, un sac de cagaferro abandonat a la porta d'un clavetaire.

I té una senyal al front, que no se n'hi anirà mai més, d'un dia que volgué aturar dos cavalls desbocats en el passeig de Gracia. Prou que l'ensenya a tothom!

Quan dic que es l'home del barri, podeu creure que no paren aquí les seves habilitats.

Cada any fa pessebre i es gasta diners i paciencia pera complaure als aficionats an aquest genre d'espectacles. En el seu pessebre mai hi fa falta una fonteta amb aigua natural, un molí de vent que va, o un vapor que camina amb maquina i fa l fum de cotó fluix.

De secrets pera treure taques en té molts, i d'esquer hi ha pocs pescadors que n'hagin remenat tant com ell, fet per les seves propries mans.

Quan entre ls seus coneguts se tracta d'anar a passar una bona estona a la Satalia, a la font Groga o a Bellesguart, la primera cosa es consultar-lo an ell, que s'encarrega de la birosta; perquè també es cert que pera cuinar no n'hi

ha d'altre, en particular quan se tracta de sopa amb rap, d'un bon romesco i de tot allò que n solem dir menjars de fòra, advertint que es el rei de la curadella... i se n'alaba amb raó.

No hi ha secret que ell no averigüi, ni gent renyida que ell no tracti de posar en pau, per més que devegades, sense voler, encengui més la guerra; perquè no sempre la discreció de l'home correspon a les seves bones intencions.

Ben fets o mal fets, la veritat es que ell ha contribuit a que s fecin molts casaments, i es padrí de més criatures que no hi ha en la cambra dels borts.

Va ser una vegada obrer de la parroquia; però s'ho va pendre amb tal ardor i foren tantes les innovacions que somniava i volia introduir immediatament, que ls capellans i demés de l'obra, gent metodica i poc aficionada a novetats, van disgustar-lo del carrec. Es l'unica vegada que ha intervingut poc satisfactoriament en cosa an ell encomanada.

L'home de barri viu quasi content de la seva sort, i es alegre i campetxano sempre que li donguin la direcció o gran importancia en qualsevol negoci. Però en el fons d'aquell home frivol, alegre i filantropic hi despunta de tant en tant una certa melancolia.

L'home de barri cova una ambició (qui

no n té una?), ambició noble i digna d'un patrici.

L'enamora, l'encanta, una posició civica propria del seu caracter i inclinacions. Mai l'ha demostrada pel clar a ningú, per més que de l'abundancia del cor parli la boca.

L'home de barri seria completament feliç si l fessin regidor.

Però com la felicitat no es feta pera aquest món, es segur que no l'en faran. Tot el barri està conforme en que es digne del carrec i opina que l'exerciria bé; però, què volen? Coses del món! No l'en faran perquè segueixi essent veritat allò de que en la terra no hi ha felicitat completa.



AL MIG DEL CARRER

PST! Pst! Senyora Tuies!

— Ui, Jesús! Senyora Monjó!

— Dòna, ditxosos els ulls...

— Ja ho pot dir; sinó que, jo li diré, no hi estat gaire bona.

— Oh! Doncs bé fa una cara prou reeixida! No ha estat pas cosa de perill?

— Que diu? Sis dotzenes de sangoneres, manxiules, banys de mostaça... Filla: amb re m'adobava! Fins que...

— M'ho hagués dit a mi, tot això no hauria estat re. Miri: la meva noia enraona amb un fuster que, mal m'està l dir-ho, però li asseguro que per coses així, vaja, de malaltietes... Ah! Ja deu saber que la caso... Ah! Sí, si, la caso. Vegi: no tenia re més al cap que venir-la a veure per dir-li; però vaig tant

atrafegada, que l'un dia per l'altre, l'un dia per l'altre, allò, sab? demà, demà. I com que les persones s'encuantren, que les montanyes no, sab què deia? Quan menos t'ho pensis te sortirà de trascantó. Ai, miri que ve un cotxe! I veli-aquí: tal fet, tal dit.

— Sí: devegades un...

— Endemés, sí, sí, la caso. Un minyó molt conforme, miri. Treballador i tot lo que vulgui. No es perquè jo ho digui; però, vaja, per ser fuster li han donat bona criança. La moça ja té l'anell... Ah, sí, sí: n'està tota joiosa. Uf! No val cap mil lliures, no s pensi; però, vaja, per ser d'un treballador, li dic que fa goig.

— Vaja, me n'alegro. Doncs, tornant amb el meu mal...

— Ah, sí. Per què no m'ho deia, tonta? Sab què deia l meu sogre? Desgraciat del que ha de tractar amb metges! I tenia raó, perquè s veuen uns desenganys... Ahir mateix van enterrar l'amo de la casa. En vol de metges? Més n'hi hagués hagut! Allí d'ampolles, de pegats, de potingues... (Pst! Jova! Miri que li cau l'agulla del monyo!). Endemés, què deia jo? Ah! Van començar si serà això, si serà allò; el pobre home, no sé què tinc, no sé què tinc, busca d'aquí, busca d'allí, li van fer mil vituperis, i en dos dies...

què!... en un dia i mig va ser mort. Calli... Un dia i mig? Sí, perquè jo tornava del Born que devien ser cosa de les nou... (Passi-ho bé, senyor Magí, amb la companyia!) Ara se li ha mort l'oncle, que tant de bé li ha fet Déu. Amb això, eren les nou o per 'quí, i jo que veig la criada que entrava corrents amb un got tapat amb un paper, i vaig pensar: «Ui, Jesús! Això es que tenen algun malalt»; i vaig dir entre mi: «Bah! Deu ser la senyora Munda, que sempre està malicosa»; però pujant la veig que obre la porta, i dic: «Anem, no es ella». Surto a la finestra del cel·obert i dic a la cambrera, que la conec de molts anys: «Escolta, Carme: què teniu algun malalt?». I em respon: «L'amo; però l metge diu que no serà res». «Me n'alegraré», li vaig respondre. I, com de fet, era un bon subjecte, Déu l'hagi perdonat. Que no serà re? L'endemà, a les quatre de la tarda, li agafa de *repenta* un treball. Correu cuiteu, correu cuiteu, que tal va ser la cosa que amb un xic més l'extremunció no hi es a temps. Per això sempre dic: «Metges? Déu men guard».

—Veu? Jo vaig tenir...

—I el meu gendre, vaja, vui dir el promès de la gran, me diu (perquè, no s pensi, per això de certes malalties es un botavant): «Cregui-m...» Ai! Me fan un fastic aquestes

senyorotes arrocegant el vestit d'aquesta manera! Ara digui: no fa conciencia? A la noia n'hi hem fet tres: un de bo i dos així, per tot dur. Ell sempre: «Dòna, no gasti; dòna, no gasti. Quan serem casats ja n'hi faré jo de vestits». Jo: «Tofol, deixa-m fer». Se diu Tofol. Però, ara que hi caic, si vostè l'ha de conèixer! ¿No s recorda d'un pesador de mar que per anys estava a davant del Forn dels Coloms? Un de gras, ben plantat, que per les festes majors de tot el pla feia tronar i ploure?

— Ah, sí! Es fill d'aquell?

— No, però ja veurà No m recorda com se deia i ho tinc al cap de la llengua. Aquell es el que va tenir el plet amb el pare del minyó, sí; que fins van anar per justicia i tot; que tothom n'anava ple. Que per això al pobre del seu pare... Oh! N'hi van fer de picardies! Per això sempre dic: coses de justicia? Ai, Déu nos en guard! Que s pensa? Estava d'allò més bé, vaia! Miri: jo m recordo que era una noia... ai, Senyor, sembla que era ahir!... que sentia contar a l'avi que a casa dels avis d'aquest xicot tenien un armari de Girona ple de roba blanca, que de llençols, de camises, de mitges de teler, demanin! Tant que com va morir l'avia, — ai, Senyor, era per la *pidemia*, encara que ella va morir d'una caiguda, que bé sen va parlar prou per

tot el carrer de Sant Pere, — doncs quan va morir aquella senyora, Déu la tingui al cel, van trobar sis dotzenes de coixineres amb unes puntes de pam sense estrenar, i dugues dotzenes de llençols encara amb l'empesa. Cah! Si li dic jo que era una casa que, vaja, sen feia cabal! I aquest xicot... res. Què vol que li digui? Va veure un dia la noia (vaja, la gran), i, ja li dic, una afició tot seguit que... Ai, ai! Mossèn Parrell ja va cap a Sant Francisco? Ai, pobra de mi, que deu ser tard! Endemés, una afició boja. Al cap de vuit dies... com, vuit? set, que era per Sant Jaume... veliaquí que ell va i m'emprèn. Jo, filla, la veritat, vaig pensar: «Veiam, pendrem informes». No li vaig dir ni sí ni no, m'entén? Posi-s al meu lloc. Què hauria fet, vostè? Pregunto a l'un i a l'altre: filla, tothom no té més boca per alabar-lo. I un genit! Cregui-m, es d'allò més xistosot. Miri: l'altre dia... Ai, pobra de mi, que deu ser tard!... L'altre dia ns estavem al sostret, i, allò que succeeix devegades, ningú deia una paraula, i ell que tot plegat salta... res, un acudit... ell que salta i diu: «Semblem muts!»; però, miri: ho va dir d'una manera, allò tot d'un plegat, «semblem muts», que la noia i jo ns partiem de riure. I d'aquestes ne té moltes: cada punt hi es, no s pensi. Per cert que jo devegades li dic:

«Per mor de Déu, calla», perquè m'arriben a fer mal els ronyons. Ah, sí, sí: es molt dallonses. I, doncs, vostè, què ha tingut?

—Jo li diré: me va agafar un doloret...

—Dolor? Ai! M'ho hagués dit: per això sí que en Tofol té una mà d'angel. Miri, no li dic més: el dia del sant de l'home, en havent dinat, me trobava tota no sé com, i ell que m diu: «Ja veurà». I em fa una taça de camamilla, me la prenc ben calentona, i, filla, lo mateix que oli en un llum.

—Es que l meu dolor...

—Ai pobre de mi! Les dotze! Men vaig corrents, que encara tinc d'escumar l'olla, i no puc corre gaire perquè m fa mal una cama, que per mi vol ploure. Endemés, vingui-m a veure, que parlarem una estona i li ensenyaré les coses de la noia. Res, quatre pellingus; però, escolti: les coses ben endreçadetes... Oh! En quant an això, ella no serà bonica (es dir, es dreta i igual, gracies a Déu), però l que toca a ser curiosa, ja li dic jo que sí. Ah, escolti: no tindria pas un cerca-pous, que li enviaria a buscar?

—Crec que sí que n'hi ha d'haver un al sostre-mort. Ja ho miraré, i si de cas...

—Té raó: si de cas envii-mel, i sen podrà endur la ratera, que ja no ns-e serveix.

—Bé: doncs un dia d'aquests...

—Sí, vingui-ns a veure. Per què no ve tot un vespre? Porti la mitja. Ai! Ara que dic de mitja, vatualisto! Volia comprar un mocador de cotó, d'això baratet; perquè, filla, tot costa els ulls de la cara, i cada dia ls guanys són menos, que, ja ho diu en Tofol, no sé ont arribarem.

—No men parli, ja ho pot dir! Miri: a casa ningú malgasta i...

—Què m dirà, santa cristiana! Ai, Déu la faci bona! Miri: ahir vespre vaig voler comprar un pegellet, petit com... què li diré jo ara? Calli... Un quart d'una! Però, Senyor, com passa l temps! Meń vaig. Anem, vingui-m a veure. Estigui boneta. Expressions.

—Anem, doncs...

—Vingui un vespre, que riurem. Tenim un esquirol!

—Què mana?

—Que tenim un esquirol! Passi-ho bé. Li agradarà. Fins una altra estona. *(Parlant amb ella mateixa.)* Deixa-m fugir. Bona dòna la senyora Monjó, sinó que mai diu res.



DE BALCÓ A BALCÓ

Que no surt, senyora Marieta?

—Ai! No, senyora. Avui sí que no m mouria encara que m donessin cent duros. He vestit els dos nois menuts en una esgarrapada i he dit a la minyona: «Té, emporta-tels i no tornis fins a entrada de fosc»; que li asseguro que m tenen fins aquí.

—Ja ho crec. Jo ho dic devegades: ja té prou creu la senyora Marieta d'haver de bregar ab cinc botavants!

—No men parli. Criatures! No sé qui n demana! I si ara són cinc i no m deixen una hora de repòs, vegi avui per demà que...

— Que vol dir que hi tornem a ser?

—Encara no s'hi pot dir res; però, si vol que li digui la veritat, ja tremolo.

—Anem, que també no n'hi ha per tànt! Vostè rai!

— Com ha de ser! Nostro Senyor els envia... Escolti: ara sortirà la del pis d'aquí al costat: miri-se-la bé.

— Que es aquesta del mocador gran?

— Sí, senyora. Què men diu d'aquest rumbo?

— Ai! No sé com s'ho fan. Que són molt rics?

— Sí, com el grill.

— Jo crec que la gent s'ha tornat boja. Tothom se queixa que no s guanya re; però jo l que veig es que cada dia hi ha més luxe: tothom va al cafè, tothom va al *traiatu*... No ho puc entendre. Un hom prou estalvia, retalla d'aquí, retalla d'allí, i ho passa amb prou feines...

— Oh! Cada casa es un món, senyora Tecla. Per això mai hi havia hagut tants embolics en aquest Barcelona. Que s pensa que n'hi ha pocs d'enfarfecs per les cases?

— Prou que m'ho figuro; perquè, escolti: d'allí on no n'hi ha, no n pot rajar; però l cert es que la gent trumfa.

— Miri-s aquesta del costat... Però, ei! per mor de Déu, no n faci ús, que jo ho sé per la sogra, que s fa molt amb sa cunyada.

— Vol callar!

— Doncs aquesta té un cert trafec...

— Vet-aquí! Ja volia dir jo!

—I crec que no es el primer.

—Vaja, es dòna d'historia.

—Uf! Crec que ha corregut la Seca i la Meca.

—Que m diu! I això que té un posat tot senyoret i un parlar tant...

—Sí: ella es tota nyeu-nyeu, però si la sentia a casa... Com del nostre rebost se sent tot lo que s'enraona a l'altre pis, l'altre dia vaig sentir que baladrejava, i, la veritat, vaig pensar: «Veiam de què se les heuen». Me vaig posar a escoltar, i, reina del cel, quina boca! Que s pensa! Lo mateix que un carreter: fins *alls* i *froscas!*

—Jesús, Maria, Josep! I era amb ell la palestra?

—Sí, senyora. Hi va haver un desori! Va durar fins a les dèu.

—I ell sembla un bon subjecte.

—Sí, bé ho sembla; però s veuen uns desenganys en aquest món! Ell sab tots els seus embolics.

—Ara vegi!

—No veu que li fa mal l'òs i vol viure amb l'esquena dreta? Ja les hi va cantar ben clares ella, ja! No n'hi va quedar ni una al pap.

—Devegades les pobres dònes se perden si tenen la desgracia d'anar a raure amb un gandulot. Veu? Potser aquesta dòna no hauria

donat res què dir, i per mor d'ell... qui sab?

— No, aquesta ja ve de mala niçaga. Sa mare era una cama-lluenta que va venir a servir a Barcelona en temps de la facció[1], al principi. Va entrar a casa d'un minyó jove, i al cap d'un quan temps s'hi va casar. No s pensi, la feia anar que quan passaven els diumenges per la Rambla tothom se girava a mirar-la. Ella era guapassa, ordinariota, però ben plantada, i un ull que li parlava! Tenia tres o quatre de servei (vegi quan s'hi havia vist!), palco al teatre, que allavors no era com ara, que qualsevol n'hi té... En fi, li dic que feia rotllo. Doncs, amb tot i això, el va matar a disgustos. N'hi va fer a l'alçada d'un campanar. Primer ell va haver de despatxar el majordom, perquè s va aixecar un bum bum que no hi havia gat ni goç que no hi digués la seva; després, un istiu van anar al mas, i van tornar sobtadament, perquè també no sé què hi va haver amb un capità de Miquelets...

— Vaja, doncs, la noia ja té a qui semblar. Jo l'altre dia vaig sentir dir alguna cosa, no m'hi vaig enfondar gaire, i, lo que es mal pensar, va figurar-sem que parlaven de la de dalt.

---

1) En temps de la primera guerra civil del sigle passat. — Nota de « L'Avenç ».

— Ui! Quina altra!

— La senyora Paula?

— Ja li asseguro jo que es ben bé ella mateixa!

— Ave Maria Purissima! No men puc avenir! Ja li dic jo que no hi ha de qui fiar.

— Ai, filla! No hi ha un pam de nèt! Ah! Dissimuli: men vaig a dins, perquê ve un amic del meu senyor, que li tinc de donar un recado.

— Vagi en nom de Déu. *(Parlant amb ella mateixa.)* Vaja, que diguin lo que vulguin: abans hi havia més vergonya.

(Surt una veina en un altre balcó.)

— Que pren la fresca, senyora Tecla?

— Ai! Déu me la guard, senyora Ignasieta. He tret el cap una estona i l'hem feta petar un xiquet amb la senyora Marieta, que estava sola.

— Ara no hi està de sola.

— Sí, ha vingut un senyor. Que sen riu?

— Prou que ho sé: un senyor ros.

— No l'he vist.

— Oh! Prou es ell. Ja es cosa vella. No sé com el seu marit es tant taujà. Per mor d'aquest senyor ros, tant amic del seu marit, ja s'han separat dugues vegades. Que no ho sabia?

—Ai, filla! La primera noticia.

—Sí que es extrany!

—Tant cert com m'estic aquí!

—No, ja ho crec, ja; però li dic que... No se n'amaga pas, ella: se coneix que es de les de tant se m'endona! Ai, pobra de mi, que sem deu agafar el platillo! Ja torno.

(Surt la senyora Paula a una finestra.)

—Senyora Tecla: ¿que no sent quina olor d'agafat?

—Sí. Ara se n'ha anat corrents la senyora Melciona cap a la cuina.

—Ah! Jo m pensava que era a casa de vostè, i he pensat: «Deixa-me-la avisar».

—Tantes gracies.

—Si hagués sabut que era cosa d'ella, no m'hauria bellugat, perquè no hi vui tractes. Ara figuri-s vostè que l'altre dia era dissabte, i era festa, i ella, pensant-se que l'endemà m tocava a mi la llantia[1], me ve tota certa i mal mandada, amb uns grans escarafalls, dient que si això, que si allò, tota enverinada! Vegi a mi que se m'endóna, al contrari; i, després,

---

1) En aquella epoca eren rares les cases en que hi havia gas, i els veíns s'havien de cuidar de l'illuminació de l'escala per medi de llanties d'oli, i ho feien per torn.—Nota de «L'Avenç».

que li tocava an ella; que jo prou compte n tinc quan me toca; que no soc com ella; i de mi, gracies a Déu, ningú n'ha tingut mai re que dir. Vegi, l'escala fosca! Ai, Senyor, que estem ben posats! Per això desde aquell dia vaig dir: «Sí? No tingues por que jo t torni a badar boca». No m'agrada semblant gent. No vaig fer bé?

—Sí. Són coses...

(Surt la senyora Melciona.)

—Filla, tot cremat. Havia fet un platillo amb escalunyes, que an ell li agrada molt, i pensava: «Ho deixaras que s vagi bevent el suc i hi aniras afegint aigua». M'he distret una mica parlant amb vostè, i res: en un credo, tot cremat, que no s pot aprofitar. Ho donaré a un pobre.

—Ai! Ara m fa pensar que tinc de posar cigrons en remull i no sem fes tard. Deixa-m anar a dintre.

—Vagi, vagi.

—Senyora Melciona, que n'es de feinera la senyora Tecla!

—Sí que n'es, senyora Ignasieta. Bona dòna, sinó que sempre està averiguant lo que fa l'un i l'altre.

—Això sí que es mal fet. No hi ha re que em faci més fastic.

—I lo que es ella, bona dòna serà, però més valdria que, en comptes d'estar-se tafanejant al balcó, se rentés una mica.

—No men parli, que ara mateix me li estava mirant els baixos del vestit que...

— Uf! Fan por de veure.

—Jo men dava vergonya per ella.

—I si veia com té la cuina! Quin podrimaner!

—I té una llengua que ia ia!

—També?

—Ella sembla que vingui de l'hort; però ja es una mata-les-callandu!

—Sí, devegades les que semblen així...

—Si vostè sentia la criada que tinc ara, que ella la va tenir un quant temps, sen faria creus! De vostè també.

—De mi!

—També, també.

—Nó sé; però cap criada pot dir res de mi.

—Es aquella minyona bornia... Es molt nèta i sobre tot molt callada: per això m'agrada. Ella es la que m'ho ha contat. S'entén, embusteries.

—Ja men faig carrec.

(Torna a sortir la senyora Manela.)

—La senyora Manela ja-n sab alguna cosa.

—De què?

— Deiam que la senyora Tecla sembla que no hi toqui i té una llengueta...

— Oi! L'haguessin sentida ara mateix. A mi m fa fastic per això i perquè es tant bruta

— No men parli.

— I deixada.

— I tafanera.

— I que més valdria que callés.

— I que a tothom ha de menester.

— I de tothom murmura.

— Què hi farem? Estiguin bones.

— Jo també m fico a dins. Passin-ho bé.

— Estiguin bonetes.

(Surt la senyora Tecla.)

— Ja són fòra totes? Quines murmuradores! Que s'arreglin elles amb elles: lo cert es que amb mi no s'hi fiquen.



AI, QUE HAN MORT UN NOI!

REINA Santissimal Figurin-se quan jo sento «Han mort un noi! Han mort un noi!»

Totes les pobres mares ja poden pensar: «Ai, si serà l meu, que se l'han endut a tal banda i encara no ha tornat!». Altres: «Ai, pobra de mi, que ja fa dugues hores que es fòra de casa! Potser es el meu!».

Comença una veu a preguntar:

—Quants anys tenia?

I responen:

—Cinc anys.

I aquí uns xisclets i uns alarits que trencaven el cor; perquè totes les mares dels nois de cinc anys se miraven el mort com a propri, encara que tinguessin el seu allí mateix bo i sà.

Comença un brugit, uns crits i un soroll! No hi ha re més natural.

Un angel de Déu de cinc anys, que, sense coneixe-l, l'estava veient, blanc com un glop de llet, ros com un fil d'or, amb unes galtetes... Ai, pobret! Donen tant gust quan un sels veu amb aquells ullets tant aixerits, i grassonets que amb una gota d'oli sels pot resseguir de cap a peus, i amb aquell parlar mig palpissot que ls escau tant!

—I bé: com ha estat? Com ha sigut la mala ànima?

Diu:

—Res: hi ha hagut raons amb els guardes del vi, que ni mai que ls haguessim conegut; l'una paraula ha portat l'altra; els homes, que ja estan prou cremats perquè no hi ha feina, se les han tingudes: que si faras, que si no faras; que toca-m, si goses; en fi: que ells els han tirat pedres, i el dimoni dels guardes s'hi han fet a tiros, i veus-aquí que l pobre noi...

—Ai! No parli més. Ai, fill del meu cor! Ai, murris! Miri que això clama l cel! Això no ha d'acabar així! Anem, anem: correm-hi tots!

I en volen de gent cap a Câ la Ciutat!

Pel carrer la gent:

—Ont aneu? Què hi ha?

—A Câ la Ciutat. Han mort un noi de cinc anys, filla; guapo, ros... Aquests bretols del vi! Aquests del portal! Mala fi facin!

— Un noi han mort?

— Sí, de cinc anys. Angel de Déu!

— Malvinatge! Jo també vinc.

— Jo també.

— Un noi de cinc anys? Anem.

— Una pobra criatura? Anem-hi tots.

Allò era un seguit pel camí.

Arriba la gent a Câ la Ciutat, tota esparverada, tota plorosa, tota irritada, tota baladrejant.

Pregunten pel noi i els diuen que no n'han vist cap; pregunten pel burot i responen que no n saben re.

— Com, no'n saben re? El diari ho porta.

— Ah! No ho saben? Tracten de tapar-ho.

— Diu que no han vist cap noi? Anem a l'Hospital.

— Té raó aquesta bona dòna. Cap a l'Hospital!

— A l'Hospital!

— A l'Hospital!

— Diu que avui han tancat el corralet.

— L'han tancat?

— L'han tancat?

— L'han tancat?

I tothom:

— Han tancat el corralet. Allí l tenen. Anem-lo a veure.

Pel camí:

—La pobra de sa mare! Si molt convé no n tenia d'altre! Ja la planyo.

—Ai! Jo també. Consideri, vostè quin tip, de plorar s'està fent en aquesta hora!

—Plora? Ja ho crec. Si es impossible que tingui consol!

—No té consol? Ja men faig carrec. Ai, després la vui anar a veure.

—Aquí diu una que la vol anar a veure: senyal que la deu conèixer.

—Aquí hi ha una dòna que coneix la pobra mare de la criatura. Murris! Ah, si jo manés! Havia de fer un escarment que ja li asseguro que sen parlaria! Però no tingui por: el deixaran fugir i no li faran re.

—Miri si se sab tot! Ara diu una que al guarda que l'ha mort no li faran re i el deixaran fugir.

Així, ignocenta i espontaniament, va escrivint-se l'historia del noi mort, se li crea una mare i se deslliura l'assassí; i tot component de bona fe aquesta cronica, s'arriba a l'Hospital.

—El volem veure!

—Que ns ensenyin el noi!

—Que diguin aont el tenen!

—Quin noi?

—El que l burot ha mort!

—El que li han tirat tiros!

—El que han mort els del portal.

— Un noi ros! Un noi de cinc anys! Angel de Déu!

— Aquí hi ha una amiga de la seva mare que l vol veure!

— Volem el noi!

— El noi!!

— El noi!!!

— Callin! Aquí no hi ha cap noi mort.

— Ai quina picardia! Ara ns el fan fonediç! Doncs que obrin el corralet!

— Si sempre ha estat obert! Entreu-hi!

— A bon'hora! L'han dut a una altra banda! Qui sab aon l'hauran enterrat! Si jo fos home? Ja s'acabarien aquests cofis i mofis!

— Amb una dotzena de mares com jo...

— Anem's-en, tornem a Câ la Ciutat.

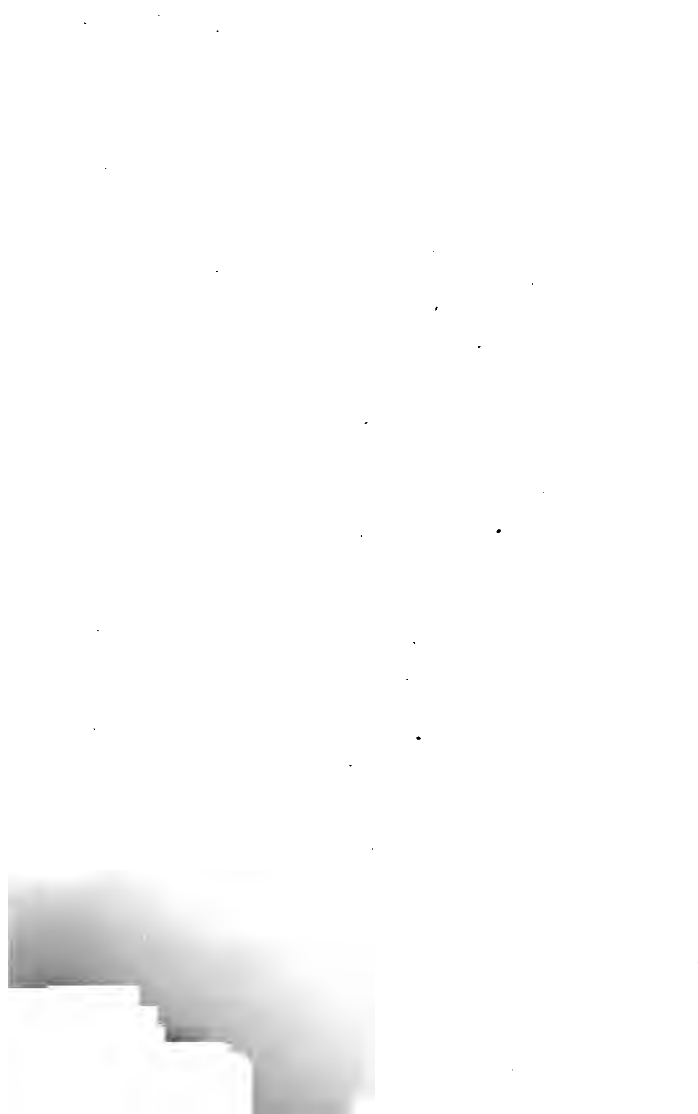
La gran munió de gent entra cridant i gemegant:

— Pobres mares! Pobres fills!

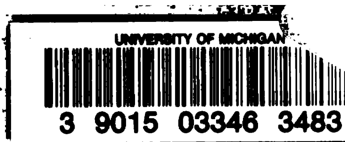
Ara bé:

Barcelona ha donat un gran exemple de bons sentiments, interessant-se coralment per la desastrosa mort d'un noi de cinc anys que no ha nascut i de la seva pobra mare que, pera no separar-se del seu fill, encara no existeix.

Lo més trist es que, essent tant verdader el sentiment public, no tingui raó d'esser per una futesa: per no haver-hi un fet real en que fundar-lo.



TAULA


UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 03346 3483

